

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato in primam Digesti Veteris Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Condictione sine causa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96393)

ALEX. C. Debetur. An quod debetur offic. ind. possit deduci in compensationem? vide Bar. in l. etiam. C. de compen. 2 ibi etiam Bal. in l. in ad. ff. eod. tit.

De condictione sine causa. Rub. vii.

LEX I.

1 Condicio sine causa licet sit generalis, tamen est species ab alijs separata.

2 Condicio sine causa concurret cum condicione certi et incerti.

3 Condicio sine causa qm habeat locum in contractib. innominatis.

St et hec. Dec. est specialis condicio, et concurret cum condi. in debi.

ob causam, et ob turp. causam. h. d. In ter. ibi, est et hec species condicione: dic. id est species seu condicio per se distincta ab alijs condicioneibus. Et si queratur, in quibus casibus habet locum, respondetur, si quidem sine causa, et vt in ter. C. Op. quod

1 hec condicio non sit specialis, tmo generalis, quia concurret cum alijs, vt hic patet in ter. Sol. quod hic dicit, est species condicioneis, et pone vt dicit q est species distincta ab alijs. h. b. generalis incompetat, qm copet at ille. C. Quero vtrum hec condicio obarrat cu condicione certi. Rii. sic. an per banc condicioneem petat certi. l. certi condicio in prin. s. si cer. vt. C. Que

2 ro vtrum hec condicio habeat locum in contractibus innominatis? Et videtur q sic, vt hac l. Reuiter quando ista condicio concordat cum condicione ob causam, non habet locum, si alias potest habere locum in contractibus nominatis, vt dicam i. l. p. et i. C. Enio ad verfic. qui autem. et op. de l. si non forte. s. libert. s. tit. j. Sol. vt in gl. C. Enio ad ver. sine aut. et op. de l. cum filium. s. heres. s. leg. ii. Sol. no solu ite tu die, qd hic deuenit ad tale fine q se non copatitur cu principio. Unde paria sunt, a initio non fuisse, vel ex post facto ad talem finem deuenisse in contra deuenit ad talem finem, q se copatitur cum prin. C. Opp. s. tit. j. l. si. Sol. ibi no deuenit ad causam antequam restitutio petat.

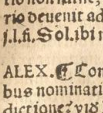
ADDITIO.

1 ALEX. C. Contractib. Atriu hec condicio habeat locum in contractibus nominatis, et qualiter formare debeamus libellu in hac condicione? vide Bal. in l. edita. s. eden. et cui incubar omnijs pbandi causam no subesse, vid no. glo. et Bal. in l. i. C. s. don. ante nupt.

LEX II.

1 Condicio sine causa quando detur contra ea que veniunt in sententia.

2 Condicione sine causa condicitur estimatio soluta.

S fullo. Si res, pro qua solui estimacionem, et a quo causas habeo, ad eu redeat, potest agi actione ex eo contractu, vel condicione sine causa ad rem solutam. h. d. et multu in. C. Op.

3 solui in per sententiam non repetitur. al. j. C. s. codi. in deb. l. si fidelius. s. in omnibus. j. ma. da. Sol. dicit gl. hic fuit coeuentus extra iudicium, vel die quod contraria loquuntur in condicione in debi. hic in condicione sine causa, quod no. quia condicio in debi. non dat contra sententiam, sed condicio sine causa sic. Ita intelligitur gl. nostre hic, et in legibus contrariis, et in l. si si ne. s. j. rem ratam hab. Doc. et Moderni dicunt aliter, s. melius quod nulla condicio datur contra ea que venerunt in sententia, vnde si per condicionem dicitur male iudicatum, condicio cessat, vt l. j. C. de condi. in deb. et d. l. si sine. s. si procurator. per indi cam. sed quando per condicionem, non dicitur iniusta sententia, sed dicitur quod causa sententie deuenit ad non causam, tunc datur condicio sine causa, et hic est casus. Nam fullo constituetur se condemnatum, et bene condemnatum tamen de nouo res peruenit ad domum, et sic dicitur causam deuenisse ad non causam. S3 si veniunt contra sententiam, non audietur per condicionem sine causa, sicut nec per condicionem in debi. Ita no. Doc. in l. j. C. s. condi. in deb. et bene. C. Op. condicio non dz habere locum, vbi competit actio ex eo contractu. s. tit. j. l. qui in iurem. Sol. ibi in condicione in debi. hic in condicione sine causa. Et vel rursus dico, qd iste actioes copetunt ad diuersa. Nam p condicio sine causa condicitur estimatio soluta, vt hic, p actione ex eo contractu agitur alternatiue vt reddat rem vel estimacione, vt in l. in comodato. s. si. como. 2 ibi videbitis. C. Op. qd non habeat locum actio personalis, s. Publiciana, vel vtilis in rem. s. de rei vel. l. si culpa. Sol. dicit glo. ibi soluit estimacione ille, qui a non dno causam habebat: hic soluit estimacione ille, q a dno causam habebat. Et intelligit D. hoc esse veru, si post solutam estimacione res puenit ad fulloem antequam reuertet ad dnum. Ita no. ipse extra s. reg. iur. c. pro possessore. in v. q. lib. vi. quod an ad ad legem nostram est distinate. Dicā s hoc in d. l. si culpa. Z. n. trū

tene sol. gl. hic posit. Et eius rō est, qd ille, qui habuit causam sine vt commodatarius, fallo, et similes conueniuntur ratione culpe: et ideo soluendo estimacione, vident solvere estimacione culpe, et non rei, ideo eis no datur in re vtilis, sed personalis, vt hic dicitur. S3 ille qui causam non habet a me, conuenitur ratione rei tanquam possessor, et ideo soluendo videtur solvere estimacionem rei, vt rei, non vt culpe. Ita intellexit Aug. antianus glofator: licet gl. no referat, vt dicebat Jac. Butr. C. Quero vtrum debeat actio cedi, seu reddi ei, q soluit estimacionem rei: Sol. ita gl. hic, et D. in d. c. pro possessore. et in l. is qui dolo. s. et rei ved. ego autem dixi in l. in de positi. de re iudi. Dic vt ibi.

ADDITIOES.

1 ALEX. C. No repetitur an solutu per sententiam possit aliquo casu repeti condicione sine causa. adde Bar. in l. j. deniq. j. q. vi aut clam. in fi. et quod no. dicit Bar. in l. senatus. in j. q. s. acc. et omnino Bar. et que ibi dicit in l. Julianus. verum debitorum. s. tit. j. Adde Bal. cons. lxxvi. lib. ii.

2 ALEX. C. Estimacionem. S3 Bar. in l. comodato. s. si. tenuit et competere vtili act. in rem qd vid p Bar. in l. j. pro empto.

LEX III.

1 Torus ad totu sine, idem est quod partis ad parte, et nu. 3.

2 Obligatio sine causa quando fit ipso iure nulla.

3 Condicio incerti an sit proprium nomen actionis.

4 Quis sine. Qui sine causa in totu, vel in parte obligatur, liberationem condicit. h. d. C. Ho. quod iuris est de toto quo ad totu, id est de parte quo ad partem. vt hic. et s. s. et v. d. l. que s. rota. C. Opp. quod non sit necessaria condicio, cum obligatio sine causa sit ipso iure nulla l. cum de in debito. in fi. de probat. Sol. intellige quod hic fuit causa expressa, que in veritate erat nulla, quando ante causa non exprimitur, dicitur in l. hactenus.

5 de costi. pec. C. et Opp. et videtur quod non sit idem iuris de parte quo ad partem, quod est in toto quo ad totum, vt d. l. qua diu. C. de distrac. pig. Sol. non soluit, tu solue, qd in his, que sunt omnino diuisua, idem iuris est de parte quo ad partem, qd est de toto quo ad totu. Ita loquitur hic. Sed in his, que aliquo modo sunt indiuisua, hec regula non procedit in l. contraria. Probatur in l. in executione. s. pro parte. i. de verbo. obliga.

6 Quero, vtrum condicio incerti sit hic nomen proprium actionis? Ho. dicit quod non, sed exponitur, id est sine causa, qd dicit vt dicit in l. sed et si me putem. s. l. i. tit. j.

ADDITIO.

1 P. O. M. A. C. Condicio. Vide Alex. cons. c. j. vol. j.

LEX IIII.

2 Bil refert. Paria sunt ab initio aliquid esse ad tale. Hoc dicit hec lex.

LEX V.

1 Dos data occasione matrimonij illiciti non contrahitur, quando possit repeti, et vide nu. 3.

2 Argumentum a contrario sensu no sumitur quando resularet prius intellectus.

3 Iuris ignorantia quando excuset quo ad penam adulterij.

4 Titulus dotis onerosus est.

5 Aunculo. Ista est fortis lex, et h. d. Data causa non sequitur de facto condicione sine causa repetitur. hoc dicit. Primo loquitur, quando matrimonium erat prohibitu ratione consanguinitatis. Secundo quando ratione affinitatis. Secunda ibi, nouerca. Ista materiam habet duas partes. Primo quando sponsalia fuerunt facta, nec matrimonium copulatum, et de hoc tractat prima gl. Secundo quando matrimonium fuit de facto contractu, et copulatu, et de hoc tractat secunda gl. Quero ergo et reuoco in dubiu casum istius legis videlicet, quando dos datur nomine matrimonij illiciti quod non contrahitur, an dos possit repeti? In gl. sunt opi. scz tres.

1 Prima, quod possit indistincte repeti, si dans fuerit scies, siue ignoras, et hec fuit opi. Azo. siue Placemini, quod pbatur per legē istam in eo quod dicitur, vt rursus turpitudinem versari. Si enim fuisset ignoras, nulla esset turpitud. Secunda est opi. quorundam, que recitatur in fi. gl. quod hic intelligatur, de igno rante ius, vel factu. Nam si sciret ius vel factu, no posset repetere, arg. C. soluto matri. l. si ignoras. Sed hec non est veritas: hic dicit, aunculo, et sic coniuncte persone. l. octau. j. vnde co-

2 gnati. Hec obstat lex contraria: quia ibi non debet sumi argumentum a contrario sensu, quia resularet prius intellectus. Atria fuit opi. glossato in nostro, vt distinguatur, et igno rans et factu quid indistincte non repetit. At scilicet factum, et igno rans, et tunc matrimonio no sequitur repeti. Hic est casus hic et in l. j. de cod. ob cau. et in l. si tutor. de l. ter. mar. Na qm veteres

Secunda Bart. super ff. veteri.

l. l.

Bar. in l. mater...
sponde...
in v. vo. Bar. in l. i. etiam...
Bal. in l. in ad. ff. eod. tit.
re sic intelligi...
Bal. in l. in ad. ff. eod. tit.
in quibus...
et pali...
in l. i. de p...
ra causa...
la ibi dicit...
at tutorem...
atione...
indebitu...
cipali...
stio...
et nulla...
et qd...
f. de compen...
ergo...
et ideo...
debetur...
ti? Rii...
ddam...
restitu...
entatio...
directo...
deducti...
l. si seruus...
S...
ci? vide...
et Bar. in l. i. etiam...
eg dicit...
ign. p...
aulus...
ur super...
Secus...
a. qui...
ncipali...
communi...

scitit, nō est honestū quod illa possit repetere, cuius scelere ma-
 trimoniū est pronuntiatū nullum. vt s. de condic. ob turp. cau.
 l. i. §. fin. z l. seq. Nec obstat reg. qui dicit, in delicto pari, qz illud
 refertur ad extrinsecos, non ad casus postea in hac l. z istam te-
 neat hoc, communiter in l. qui contra. C. de incest. nup. z l. i. C.
 de condic. ob turpem causam. Adhibi videtur quod tam opinio
 placet, quam glossarum saluari possit. Nam quandoque con-
 trahuntur sponsalia, z dos datur nec tamen mulier nubit sua
 sponte, qz non vult, tūc repetit per conditionē sine causā, etiam
 si fuerit sciens ius z factū. h. est casus hic secundum opin. glo.
 placet. z in veritate reg. hic voluit hoc dicere dū dicit hāc ra-
 tionem fortassis, zc. Si vero poneremus eam ignorare, tūc nul-
 lis diceret eam esse in delicto vel supstitudine, z sic arguētur
 Iurisconsulti nō procederet. Preterea in conditione ob turpē
 causam debet inspicī proxima causa, non remota, vt l. iij. §. sed
 quod meretrici. s. de condic. ob turpem causam. Sed hic si inspi-
 cis causam proximam, scilicet dotis, nō est turpis, s. magis est
 nulla, licet matrimonium, quod est causa remota, si copularetur
 esset turpe. Et ista est ratio, quam Iurisconsultus hic assignat,
 nō propter ignorantia, sed qz causa nō est turpis. Preterea
 quando delictū nō perficitur, qz quis nō vult, cessat pena. l. qui
 falsam. §. de falsis. Facit de inoffic. testam. l. Dapinatus. §. me-
 minisse. z de bo. liber. l. q. cum maior. §. accusasse. z l. in seruicū.
 §. petisse. eod. tit. sed contra hoc facit, quia contrahendo spōsa-
 lia videtur delictum perfectū, vt l. si quis tutor. §. quamuis. §. de
 ritu nup. Sol. fatore quod spōsalia sunt prohibita, z sunt nulla:
 sicut matrimonium, nō tamen imponitur illa pena, si quis a spon-
 salibus sponte recedat. Ita loquitur hic. Item potest proce-
 dere opin. Joan. si poneremus sponsalia esse contracta, z mari-
 monium per verba de presenti, ita quod fuerit necesse quod per-
 sententiā Episcopi pronuntietur nullum, z sic pars sua spon-
 te nō recepit. Istud probatur in l. c. hic statim. §. si. §. de dona-
 tion. inter virū z vxor. z ibi gl. parula, que intelligit in matrimonio
 contracto per verba de presenti, z quod hic glo. intellegit, sic
 apparet ex verbis eius dū dicit, quomodo dotem reperit illa
 cuius scelere matrimonium pronuntiatum nullū, z sic presupponit,
 quod matrimonium fuerit contractū per verba de presenti, z pro-
 nuntiationem esse necessariā, arg. d. §. accusasse. z d. §. meminisse.
 z d. §. petisse. §. alle. C. de iur. ad secūda gl. hic dicit, nec nup. r.
 3. Quēro qd si nup. r. de facto copulati est matrimonium, an pos-
 sit dotem repetere? Al. dicit quod si sciuit factum, licet errauit
 in iure, nō pot dotem repetere, s. applicatur fisco. vt l. q. contra.
 C. de incest. nup. Contra hoc opin. nam ad impediendū dōd. ob cau.
 non sufficit quid de facto sequi, vt l. iij. §. si liber homo. §. s. cond.
 ob cau. Sol. dico qz nō impedit conditionem ob causam, tamē
 illa non datur mulieri, s. applicatur fisco, si ipsa reperitur in-
 digna. d. l. qui contra. Item opp. ad p̄dicta §. s. adul. l. §. adul-
 terium cum incestu. Sol. ignorantia iuris excusat quantum ad
 4. penam adultērii z incestus, vt ibi, non quantum ad penam amissionis
 dotis, vt hic. Ego sum in cōtraria opi. a gl. z doc. in ista ma-
 teria. Pro cuius euidentiā debes scire, Quandoqz dāna dotem
 errant in iure, z in facto, z sine dubio potest repetere conditio-
 ne ob causam, z sine causa, vt ff. sol. mar. l. si cū dōre. §. si. l. si spō-
 sus. z l. dotem. §. de iure dot. Quandoqz sciuit ius z factum, z con-
 traxit incestas nuptias, z tunc sine dubio perdit dotē, z etiā pa-
 titur p̄nas, de qui in anth. incestas. C. de incest. nup. z in corpo-
 re vñ sumit. Quandoqz sciuit factum, z ignorant ius, z hic ad-
 uerte, quōne queritur an error iuris excuset a pena, z videt qz
 sic, quōne distinctione tamē que ponit in d. l. si adulterium cū ince-
 stu. §. adul. Quandoqz querit an excuset a pena contrahentis
 incestas nuptias, z hic aduerte. Quēdā est pena quod matrimo-
 nium sit nullū, z in hoc nulla est excusatio l. i. C. de iur. dic. marr.
 Quēdam est pena quod filij sint nō legitimi, z in hoc potest esse ex-
 cusatio, vt ex parte ignorantis dicatur filij legitimi, vt §. si nup.
 nup. l. qui in pronuncia. §. i. z quod nō in l. qui cōtra. §. incest. nup.
 Quēdā est pena que consistit in amittendo lucrū, z hec ignorantia
 iuris nō excusat. Debet enim esse iustissima ignorantia qz excu-
 ser, vt d. l. q. contra. C. de incest. nup. secus si esset ignorantia iusta,
 vt l. i. §. leg. §. Ita debet intelligi quod nor. de vs. fr. leg. l. vxo-
 ri maritus. z de his quibz vt indig. l. §. §. Quēdam est pena in
 amittendo propria, z istam penam patiuntur solū scientes, vt
 de incest. nup. anth. incestas, z in corpore vñ sumitur. In propo-
 sito qz mulier perdat dotem est amittere propriam, ideo istam
 pena nō incurrit, nisi fuerit sciens. d. anth. incestas, z ibi dicit ex-
 presse. Ad obf. l. q. §. qz uno facit p. si bñ aduertatur, nā ibi vel
 dicit, qz ei, qz contra interdicta legum nuptias cōtraxerit, nō dā-
 rī noie donatiōis p̄pter nuptias, vel dotis noie acqratur. In
 hoc vult dicere, qz mulier an sibi dat donatio, vel marit? an sibi
 datur dos nō acquirat eis dōtum, sequit ibide statiz qz de lucrū
 qd ab alio cōlige incestuoso queuit applicet fisco. An s. eo,

qz peruenit ad eum vt lucrū perdedo loquitur illa let. Dos autē
 nō peruenit ad lucrū, qz est titulus onerosus, ergo nō z erant ni
 si a sciēte. Et in hac opi. sum pro nō salua melior deliberatio,
 z factū mulier cōperat condicōe ob causam. Nā rōne turpitudi-
 nis nō repellit, vt hic in reg. ea vō rōne qz est indigna, nō potest
 repellī ab alio, nisi a fisco. Ita vt reg. in l. his consueuer. §. i.
 s. fa. erit. hoc p̄i relinquo sub dubio. Ratio, quia d. l. loquitur
 in hereditate que potest esse damaosa, ideo requiritur scilicet agni-
 tio, hic in dote, in qua non potest esse damū, z sic queritur ipsa
 iure, z mulier agere non possit. Circa materiam huius legis
 Jaco. Butri dicit sic vt plene scias materiam huius legis distin-
 gue, Aut datum est ob matrimonium illicitum contrahendum,
 de facto nō sequitur, tunc aut sciuit vt inque, scilicet, tas, z fa-
 crum: hoc casu in dote, z donatiōe propter nuptias melior est
 conditio possidentis. s. de condic. ob turp. cau. l. i. a. no. hic in gl.
 magna. Aut ignorabat verūqz scilicet ius, z factum, z hoc casu
 is, qz dedit, repetit l. si ignoras. C. solu. mari. Aut ignorabat al-
 terum scilicet ius, vel factum, z tunc is, qui dedit, excusatur pro-
 pter errorem iuris, z multo fortius propter errorem facti. Si
 vero matrimonium fuit sequitur de facto, tunc aut querit s. pe-
 na dotis vel donatiōis, z tunc a tali nō excusatur, nisi sit iustis-
 simus error, l. qui contra legem. C. de incest. nup. Aut queris,
 quantum ad penam corporalem imponendam pro incestu, z tūc
 quilibet error excusat scilicet iuris, z multo fortius facti, quia
 etiā p̄dentissimos fallit l. h. §. iuris, z fac. ign. l. ad alterum
 cū incestu. §. si upur. de adult. Jaco. Bu. Quantum ad istud
 membrum vltimum dicit plene per l. qz in allega. l. qui cōtra. z vi
 de Inno. extra de dona. inter vi. et vxor. c. plerunqz. et extra de
 * adul. c. si vxor. et plene per Bernar. in d. c. plerunqz.

ADDITIONES.

- a ALEX. C. Repet. Et de hac materia per Bal. in v. solu. ma. z
 ibi, qd in dote, z quid in arbis, z in donatione, z tam pro mari-
 monio contracto s. futuro quam pro contrahendo.
- b ALEX. C. Saluari. Sed tu cogita, z ista opi. Placitū vt pos-
 se saluari. Primo qz si mulier scilicet sciens ius, z factum soluit ex
 causa s. iure impossibili, que causa is nō sequatur, impeditur ta-
 men repetitio. l. dicta. C. s. condic. ob cau. z quod nō in l. i. m. d.
 eo. tit. Secundo cōtra hoc facit multum l. cuius per errorem. s.
 reg. iur. z per ista esset responsum ad mortuum Bar. ideo cogita
 z de ista materia legitur, z nō in c. si necesse. de dona. inter vi. z
 Bal. in rub. §. solu. mat. zc.
- c ALEX. C. De adul. Et vide Bal. in d. l. qui contra. in §. i.
- d ALEX. C. Propria. Ad hec adde bonā glo. Inhi. d. nup. §. si ad-
 uersus. s. Bar. s. ea. l. in ver. item potest producere, videtur te-
 nere contra, qz ibi loquitur, qz sciebat factum z ignorabat ius,
 sic loquitur hic s. Bar. facit etiam in d. l. qui contra. ubi, quō-
 mo mō dā tā. in ceta gl. in verbo datum, que dicit pro dote, zc.
 Item probatur, z queritur amissio propter matrimonium, non fit
 lucrū, dū ibi amittebatur donatio propter tradita ab vxore vi-
 ro. De hoc cogita.

Liber decimus tertius.

De condictione furtiua. Rubrica i.

* L. cōtinua, vt in glo. z tene secundam z tertiam continuationem.

LEX I.

In re furtiua ^{oppo.}
 neclegatarius. §. eo. z l. interdum. §.
 qui tutelam. §. de furt. Sol. quod
 dicit domino, subandi vel quasi. C. op-
 ponitur. §. de pignorat. act. l. si pigno-
 re. Solu. dicit vt in gl. * Ade gl. que
 incipit, hoc est contra. ibi, nam nō do-
 minus tatum, zc. hoc ideo est, qz in
 eis non prosequimur, quod nostrum
 est, s. quod nobis debetur, vt in tit. de actio. z §. i. §. sic itaque

* discretis.

ADDITIONIO.

- a ALEX. C. In re furtiua. Ad intellectū huius l. z libellum for-
 mandū in condictione furtiua, z que probari requirantur, dicitur
 gulariter, vt per Bal. in rub. si ex fal. in fr. in ver. rursus, z in
 verbi. amplius, zc.

LEX